

Zasvätená osoba pomerne často dostáva otázku, či je naplnená a šťastná vo svojom povolání. Pre každého, kto žije v celibáte, je takáto otázka pozvaním vydať svedectvo o svojej integrite, o svojom vzťahu s Bohom a o vzťahoch s inými. Skutočnosť, že neraz sa mnohí z nás trápia a nemajú jednoznačnú odpoveď, je podmienená skúsenosťou, ktorá blokuje prežívanie intimity v komunite. Nasledujúci text chce byť príspevkom pre hlbšiu reflexiu a povzbudenie nevzdávať sa, ako aj pozvaním využiť obrovský dar spoločenstva a dozrievať. Je výzvou žiť naplnený a šťastný život.

O komunitnom živote sa za posledných 25 rokov - odkedy žijem rehoľný život - veľmi veľa diskutovalo. Sú už o ňom popísané nespočetné definície a kopec teórií, no žitá skutočnosť sa zmenila len veľmi málo. Hľadanie ideálnej komunity je ako hľadanie svätého grálu; zapálilo to nádeje niektorých a uhasilo sny iných. Problém je v akejsi naivite a idealizme, ktoré zaplavujú naše myslenie.

Zdá sa, že prehliadame skutočnosť, že sme predovšetkým ľudia. Nevidíme, že iné komunitné štruktúry tiež neprospeievajú. Rozvod je bežný a rodina, ako ju poznáme, je ohrozená. Mravy individualizmu a úsilie o sebarealizáciu nepodávajú materiál potrebný na súdržnosť.

Téma rehoľného celibátu zapadá do každej diskusie o komunite, nakoľko mnohé diskusie o komunitnom živote sú naozaj zápasom s témou celibátu a otázkou intimity. Je jednoduchšie hovoriť o komunite, pretože to vyzerá také nevinné a dostatočne nezištné, ako hovoriť o intimite, ktorá si vyžaduje dotyk s našou osobnou zraniteľnosťou. A pretože komunita, celibát a intimita sa často predstavujú ako bezšvový (nezošívaný) odev, chceme aj tu nad nimi uvažovať ako nad celkom.

Potreba komunity

Podstatou týchto diskusií sú vzťahy. To, kým sme, sa vynára z kontextu našich osobných vzťahov. V našom vývoji prechádzame zo symbiózy s našou matkou, ktorá nás živí, k autonómnemu fungovaniu jednotlivca. Oddelenie sa a stávanie sa jednotlivcom sú tie témy, o ktorých chcem rozprávať. Naše interpersonálne dejiny predpovedajú a formujú vzory našich budúcich vzťahov. U niektorých sa vyvinú zrelé vzťahy, u iných zostane nevyhnutné opakovanie sebaodmietajúcich vzorov.

Dospievanie sa často nazýva aj druhým „stávaním sa jednotlivcom“. To je zrejmé hlavne ku koncu základnej školy a pri odchode z domu, ktorý si štúdium na strednej škole často vyžaduje. Keď odchádzame z rodiny, nové kruhy dôležitých osôb nahrádzajú v našom živote tie predchádzajúce, hoci podtext rodiny je stále prítomný. Noviciát v reholi zahrňa však ešte ďalšie oddelenie, ďalšiu separáciu od istej angažovanosti a ďalšie hľadanie náhrady - niektoré nové témy, iné zasa nové vydania starej témy. Toto môže byť časom zraniteľnosti. Novic si vytvára novú identitu, ako aj nové hodnoty a ciele. Pre niektorých aj roky v seminári znamenajú čas zraniteľnosti. Skupina, s ktorou žili v noviciáte, sa možno rozpadla; jej rodinný duch sa mohol vypariť. Nezištné prijatie, zakúsené v noviciáte, nahrádzajú

akademické kritériá vystupovania, ktoré môžu poznačiť človeka v jeho sebahodnote. Osamelosť scholára, spoliehanie sa na intelektuálne odmeny a vstup do ďalšej novej skupiny si vyžadujú špeciálny druh asketizmu.

Atmosféra školy a jej zvyky môžu podporovať návrat – určité spoľahnutie sa na zvyky a spôsoby správania sa, ktoré charakterizovali seminaristovu adolescenciu. Konflikty medzi potrebami skupiny a potrebami jednotlivca môžu spôsobovať stres. Samota a opustenosť, ktoré seminarista zakusuje, môžu negatívne ovplyvniť jeho štúdium, zvlášť štúdium filozofie. Potreba podpory a spolupatričnosti je skoro hmatateľná. Nedostatok vďačnosti sa mení na neustále lamentovanie „nemáme komunitu“ („nie sme komunitou“).

Je tu nádej, že komunita môže do určitej miery uspokojiť naše potreby, avšak očakávania musia byť dostatočne realistické, aby sme sa vyhli frustrácii, ktorá môže viesť ku sklamaniu a hnevu. Intimita a komunita sú tie potreby, ktoré mnohí pociťujú.

Sexualita a intimita

Oblasť, ktorá si zaslúži pozornosť, je intimita v rámci celibátneho života. („Intimita“ sa tu rozumie ako zdieľanie sa a blízkosť, ktoré môžu zahŕňať aj fyzický prejav, ale nemusia, tak ako je tu aj fyzický prejav bez akéhokoľvek druhu intimity.) Celibát nenachádza veľa pochopenia vo svete sebarealizácie a bezprostredného uspokojovania. Niektorí sa pýtajú, či je vôbec zdravé voliť si takýto spôsob života. Hoci celibát je možný, nejde to bez jeho úskalí.

Keith Clark vo svojej publikácii *Bein Sexual... and Celibate (Byť sexuálny ... a zároveň celibátnik)* podáva niekoľko dobrých rozlišovaní a objasnení. Biologická sexualita sa opisuje ako byť mužom alebo ženou – forma, v ktorej človek existuje v tomto svete, identita, ktorá určuje vzťah človeka k okolitému svetu. Žiadosti a potreby človeka sa môžu považovať za súčasť tejto biologickej sexuality. Biologicko-psychologický rozmer sexuality zahŕňa kombinácie biologických potrieb a vytváranie návykov sexuálneho správania, ktoré sú výsledkom vývoja, učenia, skúsenosti a kultúrnych daností. Osobná, duchovná dimenzia našej sexuality ju robí charakteristicky ľudskou. Zahŕňa aj našu potrebu spájať sa s inými.

Štúdium ľudskej príťažlivosti poukazuje na proces zblížovania sa. Keď človek stretne inú osobu, fenomén príťažlivosti môže vyprovokovať fascináciu, túžbu dozvedieť sa viac. Zalúbenie, alebo lepšie povedané proces zaslepenosti (poblúznenia) je pre väčšinu ľudí vo svete ďalším krokom. Toto poblúznenie zapáli v človeku túžbu byť s tou osobou čo najviac a čo najviac sa o nej či o ňom dozvedieť. To môže viesť k začiatku romantického správania sa, ktorého zmyslom je stimulovať v človeku emócie voči tej druhej osobe, pričom tieto vedome alebo podvedome vyvolávajú podobné reakcie v nej (v ňom). To môže viesť (a často aj vedie) k fyzickému vyjadreniu, avšak nemusí to viesť vždy k intimite. Intimita je vždy osobná, pretože zahŕňa otvorenosť a komunikáciu medzi ľuďmi, postupné odhalenie sa.

Clark cituje niekoľko stupňov odhalenia sa: fakt, mienka, pocity, postoje a viera. Keď sa

vyvíja dôvera, sme schopní odhaliť viac osobných rozmerov svojho vnútra. Nie je to čudné, že keď vstupujeme do rehoľného života, často nás vedú k tomu, aby sme sa delili s vierou predtým, ako sme sa podelili s faktami o tom, kto sme a čo si o tom či onom myslíme?

Robert McAllister, MD, vo svojej publikácii *Living the vows: The emotional conflicts of celibate religious* (Život sľubov: emocionálne konflikty celibát žijúcich rehoľníkov), poukazuje na nebezpečenstvá vynútenej intimity a priskorého sebaodhalenia. Ľudia potrebujú čas, aby mohli zakúsiť dôveru a vycítiť dôveryhodnosť skupiny predtým, ako sa tejto skupine otvorí. Priskoré sebaodhalenie môže vyvolať inváziu do súkromia. U niektorých to môže ohrozovať hranice ega a cit pre sebaopoznanie, a to môže byť psychologicky ničivé. Takisto je potrebný čas na zdieľanie každodenných spoločných úsilí, ktoré sú stavebnými kameňmi dôvery a základom možných priateľstiev.

Osamelosť verzus samota

Veľa ľudí sa dnes pozerá na osamelosť ako na nepriateľa nášho života. Popierame ju, vyhýbame sa jej a utekáme od nej, utiekajúc sa k množstvu prístrojov. Tak alebo onak, je to súčasť ľudského bytia. Nie sme kompletní a potrebujeme druhých. Osamelosť nám môže poslúžiť ako signál, ktorý nás pozýva hľadať spojenie. Popierať ju môže viesť k nechutnému správaniu, ktoré uspokojí naše potreby nevhodným spôsobom. Ako rehoľníci sme si vedomí toho, že nie sme kompletní a hľadáme svoj prvotný vzťah s Bohom. Odhliadnuc od pustovníkov, väčšina z nás potrebuje druhých. Naša nekompletnosť, vyjadrená v osamelosti, môže signalizovať našu potrebu iných ľudí. Nesmieme však zamieňať osamelosť so zdravou samotou.

Psychoanalytik Anthony Storr vo svojom nedávnom diele s názvom *Solitude: A return to the Self* (Samota: Návrat k sebe samému) provokuje súčasné prehnané zdôrazňovanie vytvárania vzťahov ako *sine qua non* osobného šťastia. Nesúhlasí s teóriou „objekt-vzťahy“ modernej psychoanalýzy, ktorá vyzdvihuje intímne vzťahy ako exkluzívnu cestu k šťastiu.

Storr tvrdí, že emocionálna zrelosť vyžaduje nielen schopnosť vytvárať ľudské vzťahy, ale aj schopnosť byť sám. Stavajúc na teórii prechodných objektov psychiatra D. W. Winnicotta naznačuje, ako človek objaví seba, keď je sám, najprv v bezpečnej prítomnosti matky, potom so sebou samým v samote. Psychoanalytická liečba sa udeje v bezpečnej prítomnosti analytika, kde jednotliviec, zvlášť v samote, zisťuje, kto je. Analogicky, na modlitbu sa pozeráme ako na samotu v Božej prítomnosti.

Samota je dôležitá pre integráciu seba samého a vytvára kontext pre pravú kreativitu a obrazotvornosť. Pre veľkú časť sveta zmysel života nie je v osobných vzťahoch, ale v práci. Storr skúma tradíciu mníchov a podáva dôkazy pre tých, ktorí kladú väčší dôraz na intimitu s Bohom ako na intimitu v ľudských vzťahoch. Popiera tvrdenie, že také správanie je vždy neurotické alebo abnormálne.

Kontrola je možná

Keith Clark upozorňuje, že jestvuje iracionálna stránka našej sexuality, ktorá môže odporovať (vzdorovať) všetkým našim asketickým a intelektuálnym pokusom ovládať sa. Sú v nás pudy, ktoré nás niekedy uvedú do zmätku. Pripisujeme ich určitým obdobiam alebo hviezdám; čudujeme sa, čo asi znamenajú.

Tieto naše pudy môžu byť jednoducho spôsoby nášho tela, ktorými nám ono dáva najavo naše potreby, a nie nepríjemnosti alebo nepriatelia, ktorí narušujú náš pokoj. Príliš často si myslíme, že potreba je biologická, keď to v skutočnosti môže byť pozvanie k intimitě s inými. Clark protirečí niektorým teóriám o sexualite, ktoré už nadobúdajú formu mýtov: že totiž impulzy v človeku sú silné, nekontrolovateľné a nepriateľské; že kontrolný systém človeka nie je taký silný ako tie impulzy a že sexuálne správanie plynie z impulzov a pudov, ktoré formujú život človeka napriek všetkým pokusom kontrolovať ich.

Často prehliadame jeden fakt – totiž, že máme možnosť voľby. Máme určitú kontrolu nad svojimi činmi. Nemusíme mať kontrolu nad tým, čo pociťujeme, avšak ak sme zdraví ľudia, tak máme kontrolu nad tým, čo robíme. Ak poprieme alebo potlačíme svoju sexualitu, robíme sa zraniteľnými; a tak, keď nás naše impulzy konfrontujú, podľahneme im a potom racionalizujeme (ospravedľňujeme) svoje správanie podľa niektorého z týchto mýtov. Naše zlyhanie a racionalizácia môžu viesť k zanechaniu nášho životného záväzku. Keď sa necháme riadiť impulzmi a pudmi, a nie voľbou a záväzkom, umenšujeme svoju ľudskosť.

Naše impulzy majú byť skôr signálmi, že sme nevenovali pozornosť svojej potrebe intimity, než určovateľmi našich životných volieb. Tí, ktorí popierajú túto potrebu – či v celibáte alebo v manželstve –, vystavujú sa nebezpečenstvu, že ich ich pudy zaplavia a že zanechajú svoje životné záväzky. O odchodoch z rehoľného života hovorí Clark ako o príbehu, ktorý človek hovorí sám sebe, aby uveril, že nový život je jedinou cestou pravdy voči sebe.

Celibát s intimitou

Náš záväzok k celibátu – čo je naša vlastná voľba – zahŕňa z toho vyplývajúcu voľbu správania sa, ktoré nám dovoľuje blízkosť iných, ktorá je však zlučiteľná s našim záväzkom. Romantické a pohlavné správanie nespadá do tejto kategórie. Romantické správanie, ktoré vedie k pohlavnému styku, hovorí: „Budem tu vždy len pre teba.“ Takéto vzťahy hľadajú exkluzívnosť a celoživotný záväzok. Ako žijúci v celibáte nemôžeme dávať takéto sľuby. Sú ľudia, ktorí sa takto správajú bez úmyslu zaviazat' sa druhému človeku alebo dokonca bez úmyslu intimity, avšak toto správanie, zatiaľ čo vyjadruje určitú formu sexuality, nemá výnimočne povahu ľudskej sexuality – a určite to nie je kresťanské chápanie sexuality.

Ako rehoľníci môžeme veriť intimitě, ktorá sa vyvinie medzi blízkymi priateľmi, či už v komunite alebo mimo nej, či už s rehoľníkmi alebo s laikmi. Do určitého stupňa zažívame kamarátstvo a podporu našej komunity, ktorej členovia nemusia byť našimi priateľmi, avšak

vo viere sú našimi spoločníkmi v Pánovi. Zažívame tiež podporu a náklonnosť tých, pre ktorých a s ktorými pracujeme v našich apoštolátoch.

Nebezpečné sexuálne typy správania sa

Už sme spomenuli nebezpečenstvo popierania potreby intimity. Počuli sme o výsledku niekoľkých iných nesprávnych postojov. Sú tu však ešte aj iné nebezpečenstvá, ktoré nás môžu postihnúť, keď ako rehoľníci nebudeme kontrolovať svoje sexuálne správanie. Wilkie Au vo svojej publikácii *Particular Friendships Revisited (Obnovený pohľad na partikulárne priateľstvá)* oživuje koncept partikulárneho priateľstva – je to určitá forma očarenia, ktorá vedie k idealizovaniu toho druhého ako odpoveď na život človeka a na stelesnenie všetkého, čo človek hľadá. Je v tom zahrnutá aj projekcia ideálneho ega, pričom všetko, čím by človek chcel byť, vidí v osobnosti toho druhého. Tento vzťah sa stáva takým exkluzívnym, že už nikto iný nie je potrebný ani žiadaný. Komunitný život tým trpí, pretože títo priatelia sa vzdalujú od komunity. V mnohých prípadoch tá bublina splasne. Očarenie sa skončí; z pozadia naprojektovanej osoby sa vynorí tá skutočná. Výsledkom toho je sklamanie, rozčarovanie, zranenie a trpký rozchod, ktorý zvyčajne vylúči všetky možnosti priateľstva. Niekedy môžu byť takéto vzťahy aj sexuálne. To môže viesť k utajovaniu a k pocitu viny, či už zakúsenej alebo potlačenej a vyjadrenej nevlúdny správaním.

Ďalším nebezpečenstvom je tzv. tretia cesta, keď jednotlivci zostávajú v komunite, no realizujú svoj romantický vzťah mimo komunity. Tieto vzťahy oddeľujú jednotlivca od komunity, v ktorej on alebo ona žije a môžu viesť k napätiam v komunite.

A nakoniec, ešte patologickejšie nebezpečenstvo je hľadanie nezriadených vzťahov bez záväzku. Toto otvára celú tému sexuálnej závislosti, o ktorej sa tu nebudeme zmieňovať.

Zdravé ego sa vyžaduje

Tam, kde je zdravý vzťah lásky k Bohu, môže priateľstvo a rehoľné kamarátstvo kultivovať a živiť zreľých, zdravých a produktívnych jednotlivcov. Niektorí to môžu popierať a poukazovať pritom na tých „chodiacich zranených“ v rehoľnom živote. No znova a znova vidím, že rehoľný život ich nerobí takými. Často je to prípad ohraničenej schopnosti jednotlivca vytvárať vzťahy. Zdravý život v sľuboch predpokladá pomerne zdravé ego a emocionálnu silu odolať ťažkým časom. Vyžaduje si to teplo, avšak nezávislosť umožňujúcu vzťahy, ktoré sú vyvážené a nie ovládané potrebou a prehnanou závislosťou.

Vo svojom diele *The Anatomy of Loving (Anatómia milovania)* poukazuje Martin Bergman na niektoré prekážky autentickej lásky. Sú ľudia, pre ktorých láska je ťažká, lebo sú narcisti – čo znamená sebestační a spokojní so sebou až tak, že nemajú potrebu iného človeka okrem ďalšieho lichotenia, obdivu a pochvaly, aby mohli posilniť svoju samolúbosť.

Ďalej sú tu ľudia, ktorí sa tak nemajú radi, že sa boja niečo o sebe povedať. Boja sa

odmietnutia, preto sa odmietajú už ako prví. Určitá dávka sebalásky a zmysel osobnej hodnoty sú potrebné na to, aby sa človek mal dobre. Vidieť dobro v druhom je ťažko, keď ho človek nedokáže vidieť u seba. Sú aj takí ľudia, ktorí žijú v akýchsi podvedome motivovaných vzťahoch, ktoré odzrkadľujú opakujúce sa vzory starých vzťahov, ktoré v mnohých prípadoch boli prehrou. Žena alebo muž, ktorý ukončí problematické manželstvo a zoberie si niekoho s podobnými vlastnosťami, aké mal predošlý partner (partnerka), je príklad takejto lásky.

A nakoniec, sú ľudia, ktorí sú vážne narušení. Našťastie, takých v našich komunitách nemáme veľa. Títo sú neschopní udržať vzťahy, lebo to v nich vyvoláva strach zo splynutia a straty seba samého, čo by znamenalo zničenie jednotlivca (jedného z nich).

V skratke, zdravý môže slobodne dávať a brať a môže byť otvorený dávať a prijímať lásku. Neurotik prináša konflikty z minulosti do svojich vzťahov. A vážne narušený sa bojí splynutia a straty seba samého.

Realistické očakávania sú potrebné

Teraz sa môžeme vrátiť späť k možnostiam komunity. Čo sa môže a čo sa nemôže očakávať? Robert McAllister identifikuje realistické očakávania, ktoré môžu prispieť k dobrému zdraviu a vyhnúť sa sklamaniu. Poukazuje na to, že zakladatelia reholných spoločenstiev boli zjednotení putami náklonnosti, ktorá ich viedla k spoločnej práci na spoločných cieľoch. Boli priateľmi, ktorí sa vzájomne poznali hlboko a intímne. Keď reholné spoločenstvá rástli a rozvíjali sa, tieto putá náklonnosti neprežili ako podstatné charakteristiky ich nasledovníkov.

McAllister hovorí: „Reholné spoločenstvá sa schádzajú, aby odpovedali na súčasné a na duchovné potreby svojich členov a spájali sa v spoločnom úsilí pre dobro Cirkvi a spoločnosti.“ Má na zreteli to, čo človek môže a čo nemôže očakávať od komunity. „Reholné spoločenstvá... nesľubujú vo svojich formačných programoch emocionálnu lásku alebo vzájomnú náklonnosť. Dávať kandidátom takéto sľuby by predstavovalo alebo zradu, alebo úbohý úsudok.“ V skutočnosti takéto sľuby vedú k zmätkom a k sklamaniu, ak sa očakávania nesplnia.

Model rodiny, tvrdí McAllister, nie je dobrý pre reholníkov, lebo „ak... sa reholná komunita pokúša urobiť psychologickú lásku a emocionálnu blízkosť svojím cieľom, tak je každý v nej vystavený premávke osobnej náklonnosti, exkluzívnych vzťahov, osobných odporov, žiarlivosti, erotických závislostí, neprijatiu a všetkým rozporom plytkej lásky“. Vo svojom článku v časopise *Human Development* (Fall 1988) píše David O'Connor ohľadom prijímania kandidátov na reholný život: „Hoci sa predpokladá, že v živote komunity sa jej členovia stretnú medzi svojimi spolubratmi alebo spolusestrami so skupinou spolubratov alebo spolusestier, ktorá ich bude podporovať, žiadna komunita nemôže sľúbiť tým, ktorí do nej vstupujú, že jeho alebo jej potreba intimity sa tam zrealizuje. Intimita je dar, ktorý si ľudia vzájomne darujú. Nemôže byť vynútená.“

Reholný život môže ponúknuť veľa, a to sa nemá brať ľahkomyselne. Môžeme očakávať veľa vecí, ako napríklad podporu, spoločné ciele, kamarátstvo, priateľstvo. Môžeme žiť zdravý a ľudský život. Reholný život prináša veľa výziev a nesľubuje, že v ňom ľahko dosiahneme svoje ciele. Vzťahy si vyžadujú tvrdú prácu, tak pri ich vytváraní, ako aj pri ich udržiavaní. Ak máme realistické očakávania, môžeme nájsť uspokojenie vo svojom živote. Ak upadneme do nerealistických nádejí, môžeme očakávať stres a konflikty, ktoré môžu viesť k odchodu a k náhradnej volbe životného záväzku.

John J. Shea, SJ, PhD (preklad Mária Florková, SSpS)

Foto: Daniel Imriška, SDB

Publikované v časopise [Zasvätený život 01/2019](#).

The post [Intimita v celibátnej komunite](#) appeared first on [Zasvätený život](#).

(Zamyslenie zo stránky zasvatenyzivot.sk.)